

Berkan Gezgin

17253015

Geçmişten Günümüze Aile Yapısı

Bilgisayar Mühendisliği

2020-2021 Bahar Dönemi Sosyoloji Dersi Vize Ödevi

Aile, en genel anlamıyla ‘toplumun en küçük yapı taşı’ olarak tanımlanmaktadır. Aile; evrensel bir kurum olmasına rağmen modern toplumun aile tanımı ile geleneksel toplumun aile tanımı birbirinden farklıdır. Bu farklılığın temeli aileye yüklenen işlevlere ve beklentilere dayanmaktadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde aile; birbirlerine doğrudan akrabalık bağıyla bağlı olan, erişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği bir insan topluluğu olarak tanımlanabildiği gibi biyolojik ilişki sonucu insan türünün devamını sağlayan, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birim olarak da tanımlanabilir.

İslamiyet Öncesi Dönemde Türk Ailesi

İslamiyet öncesi dönem, Türk olarak bilinen ilk topluluk olan Hunlardan itibaren M.Ö. 300’lerden başlayarak, yaklaşık M.S. 10. yüzyıla kadar on üç asırlık bir dönemdir. Türk kültüründe devletin ve toplumsal hayatın esasını aile düzeni oluşturmaktadır. Eski Türk toplumunda ilk sosyal birlik aile idi. Aile, eski Türk toplumunun çekirdeği konumundaydı. Türklerin, dünyanın dört bucağına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumaları, aile yapısına verdikleri büyük ehemmiyetten ileri gelir ki, bunun bir delili Türk dilinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte mevcut olan akrabalık nüanslarının karşımıza çıkmasıdır. Eski Türklerde Türk devlet töresinin kendine özgü özellikleri ile Eski Türk aile yapısı arasında yakın bir ilişki gözlemlenmektedir. Türklerle göre gök kubbe devletin, çadır ise ailenin birer örtüsü ve kubbesi gibi idi. Bu sebeple Türklerde Devlet düzeni ile aile düzeni arasında benzerlik çok canlı idi. Nitekim Türk ailesinde koca-karı münasebeti ile devlette görülen kağan-katun hukuku arasında pek fark yoktur. Aile fertleri arasında sosyal ve hukuki denge varsa, toplumu oluşturan bireyler arasında da siyasi, sosyal ve hukuki denge var demektir. Bu itibarla, Türk ailesinin temelinde görülen hukuki ve sosyal ortam, hiç şüphesiz en yüksek devlet düzeninde de kendini göstermektedir.

Eski kavimler içinde hiçbir kavim Türkler kadar kadına hak vermemişler ve saygı göstermemişlerdir. Eski Türkler’ de tek eşlilik hâkimdi. Eski Türkler’ de kadın devlet yönetiminde, toplum menfaatlerinde, aile içinde ve ekonomik hayatta eşi ile eşit söz hakkına sahip ve eşi kadar işin içindedir.

Ziya Gökalp, İslamiyet öncesi Türk ailesini boy, sop, soy, pederi ve izdivaci olmak üzere 5 grupta tasnif etmiştir. Buna göre; aşiret ya da klan denilen boy; anne veya baba yoluyla aynı atadan geldiğine inanan, aynı kültürü paylaşan ve aynı coğrafi alanı kullanan, bu yüzden aralarında sıkı bir birbirine bağlılık ilişkisi görülen küçük insan topluluğudur. Sop eski Türkçede adaş anlamındadır. Sopun boydan farkı ekonomik zorunluluklar yüzünden birbirine yakın akrabaların yanında yabancılarını da bünyesinde barındırmasıdır. Sop’ta ferdi akrabalık yerine toplumsal akrabalık mevcuttur. Soy, bir büyük babanın çevresinde birey ve aileler topluluğudur. Soy birliği büyük babanın ölümünden sonra da devam eder. Bu kez soyun başına soyun en yaşlısı geçer (Gökalp, 2005a). Soy büyük bir daire olduğu için kendi içinde orta aileler ayrılır. Bunlara “pederi” aile denir. Bu aile soyun parçalara ayrılmış yeni bir şeklidir. İzdivaci aile ise evlenme sonucu oluşan ailedir. Türkler izdivaca “evlenmek”, “ev-bark” sahibi olmak derler. Bark ise Orhun abidelerinde “mabet” adını alır. Bu anlamda evlilik eski Türklerde kutsal bir güvenceye kavuşmuştur. Bütün insan cemiyetlerinde evliliğin dini bir tören sonucunda gerçekleşmesi bu müessesenin göze çarpan en önemli vasfıdır .

Modern Aile Yapısı

Her toplumda olduğu gibi Türklerde de aile, hem etkileyen hem etkilenen konumuyla çeşitli değişim ve dönüşümlere uğramıştır. Türk ailesinde bu değişim ve dönüşüme etki eden

unsurların beş ana başlık altında değerlendirilebilir Bunlar; göç, yoksulluk, toplumsal değerler, teknoloji ve kadınların çalışma hayatına girmesidir.

Göç, Türklerin yaşamında eskiden beri var olan bir kavram olmakla beraber, son yüzyıl içerisinde sanayi inkılabı ile gelen işsizlik ve geçim sıkıntısı sorunu nedeniyle çalışmak için kırsaldan kente veya başka bir ülkeye göç etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Terör ve savaş gibi nedenler de göçü zorunlu kılan bir diğer etmen olmuştur. Göçle birlikte geniş aile yapısı, çekirdek aile yapısına dönüşmeye başlamıştır. Göç edilen yerde varolan kültür ilk göç eden kuşakla onların çocukları olan ikinci kuşak arasında kültür ve değer farklılıklarına yol açmış bu da kültür çatışmasıyla birlikte aile içi çatışmalara neden olmuştur.

Yoksulluk, aile içinde çalışan bireylerin artmasını zorunlu kılmış, bu da sosyal hayatın aile dışına taşınmasına sebep olmuştur. Toplumsal değerler Türk aile yapısını şekillendiren en önemli unsurlardan biridir.

Toplumsal değerler, adeta bireyin olduğu kadar ailenin de toplum içindeki rol ve sorumluluklarını yazısız olarak belirleyen kurallar niteliğindedir. Dünyada ve Türkiye’de yıllar içinde meydana gelen her türlü toplumsal, siyasi ve ekonomik değişim, aile ile ilgili değer yargılarını da değiştirmiştir.

Teknolojik gelişmeler deyince aileyi etkileyen en önemli iki gelişmenin televizyon ve internet olduğu bir gerçektir. Teknolojik gelişmeleri, aile içi ilişkileri sosyallikten bireyselliğe sürükleyen, çoğu zaman da aileyi olumsuz etkileriyle şekillendiren bir unsur olarak görmek mümkündür.

Kadınların çalışma hayatına girmesi, aileyi ayakta tutan en sağlam direk olarak nitelendirilen kadını doğrudan etkilemiş, dolaylı olarak da aile yapısı etkilenmiştir. Ekonomik sıkıntılar ya da kadının ekonomik özgürlüğe sahip olma isteği ile çalışma hayatına giren kadın, eş ve anne olma rollerini kimi zaman ikinci plana atmak zorunda kalmış, kimi zaman da hem işteki hem de evdeki rolleri birlikte üstlenmek durumunda kalarak maddi ve manevi olarak ağır bir yükün altında kalmıştır. Çalışmadan önce bakım verici rolüyle çocuklara ya da yaşlılara bakan kadının bu rolünü dışarıda başka kurumlar (kreş, bakımevi vb.) üstlenmiştir. Çalışan kadın, kariyerini ön planda tutarak çocuk sahibi olmayı ertelemiş ya da daha az çocuk yapmayı tercih etmiştir.

Dünden bugüne Türk aile yapısında her ne kadar değişim ve dönüşüme neden olan pek çok unsur söz konusu olmuşsa da batılı toplumların aile anlayışı ya da aile yapısında uğradıkları dejenerasyona Türk ailesi uğramamıştır. Görülmektedir ki, aile yapısı değişse de dönüşse de geçmişten günümüze devam etmekte olan değerler Türk aile anlayışının ve Türk ailesinin esas unsurlarının sapasağlam kalmasına hizmet etmiştir. Halen, Türk toplumu hem çağdaş hem de geleneksel özelliklerini özünde taşıyan ailesini temelde korumaya devam etmektedir. Dayanışma, yardımlaşma, evliliğin en temel meşruluk sistemi olarak çalışması ve kadının annelik rolünün önemi bu özellikler arasında sayılabilir.

Son olarak, konuyu sosyolojik perspektiften ele alacak olan araştırmacılar için şu öneride bulunmak yerinde olacaktır: Aile üzerine yapılan psikolojik ve sosyolojik çalışmaların Türkiye’de gelişimi oldukça yenidir. Dolayısıyla aile konusunda yapılacak çalışmaların öncelikle Türkiye’nin toplumsal yapısına uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için de Türk ailesinin tarihsel gelişimi ve kültürü iyice kavranmalıdır. Batı modellerinden aktarılan aileye ilişkin tipolojilerin Türk toplumuna uygunluğu sorgulanmalı ve toplumumuza en uygun tipolojilerin geliştirilmesine çalışılmalıdır. Batı toplumları ile Türk toplumu arasındaki farklılıklar gözetilerek, Türk toplumunun özgün yapısına, değerlerine, tarihine uygun olarak gerçekleştirilecek araştırmalar Türkiye’de aile gerçekliği, değişimi ve dönüşümü, tarihsel evreleri hakkında daha gerçekçi ve bilimsel verilere ulaşmaya yardımcı olacaktır.

Kaynakça;

- Hallaç, Saliha (2014), Öz, Fatma (2014), “Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar”, 6(2):142-153
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Diğerleri, (2001), “Long-Term Early Intervention: Turkish Low-Income Mothers and Children”, Applied Developmental Psychology, 22.
- Körükçü, S. Ö. ve Aral N., (2005), “Altı Yaş Grubundaki Çocukların Annelerinin Empatik Becerilerinin İncelenmesi”, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 2005.
- Ekici, Fatma Yaşar (2014), “Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi”, International Journal of Social Science, 30, 209-224
- Canatan, Kadir “Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi”, Aile Sosyolojisi, (İstanbul: Açılım Kitap, 2011), ss. 15-25.
- Ferris, Maria, “A Cross-Cultural Test of the Work-Family Interface in 48 Countries”, Journal of Marriage and Family, 66, (December 2004): 1300-1316
- COŞKUN KESKİN, Sevgi (2012), “Değer Eğitiminde Geçmişten Günümüze Bir Işık: "Aile Bilgisi Dersi" Model Önerisi”,Değerler Eğitimi Dergisi, 23, 117-156